

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Franz Boas a jeho vliv na formování

americké antropologie

Miroslav Hraběta

Plzeň 2011

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra antropologických a historických věd

Studijní program Antropologie

Studijní obor Sociální a kulturní antropologie

Bakalářská práce

**Franz Boas a jeho vliv na formování
americké antropologie**

Miroslav Hraběta

Vedoucí práce:

Prof. RNDr. Ivo Budil, Ph.D., DSc.

Katedra antropologických a historických věd

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2011

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval(a) samostatně a použil(a) jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, listopad 2011

.....

Poděkování

Děkuji vedoucímu své bakalářské práce Prof. RNDr. Ivo T. Budilovi, Ph.D., DSc. za cenné podněty a odbornou pomoc při jejím psaní.

Obsah

1 ÚVOD.....	1
2 PRE-ANTROPOLOGICKÉ PŮSOBENÍ FRANZE BOASE.....	3
2.1 Raná studia.....	3
2.1 Expedice na Baffinův ostrov.....	3
3 BOASŮV OBRAT K ANTROPOLOGII.....	4
3.1 Působení na berlínské univerzitě.....	4
3.2 Spojené státy americké – druhý Boasův domov.....	5
4 BOASOVA INTELEKTUÁLNÍ VÝCHODISKA.....	7
4.1 Vědy nomotetické a idiografické.....	7
4.2 Evoluční teorie Charlese Darwina.....	8
4.3 Franz Boas a darwinismus.....	9
4.4 Franz Boas a kulturní relativismus.....	10
4.5 Omezení komparativní metody v antropologii.....	11
5 SPOJENÉ STÁTY AMERICKÉ V DOBĚ BOASOVA PŘÍJEZDU...	12
5.1 Sociálně-ekonomické podmínky ve Spojených státech.....	12
5.2 Madison Grant a americký vědecký rasismus.....	13
5.3 Eugenika ve Spojených státech amerických.....	18

6 BOASŮV PŘÍNOS AMERICKÉ A SVĚTOVÉ ANTROPOLOGII	19
.....	
6.1 Four-field antropologie	19
6.2 Fyzická antropologie	20
6.3 Lingvistická antropologie	21
6.3.1 International Journal of American Linguistics.....	21
6.3.2 Klasifikace indiánských jazyků.....	22
6.4 Další literární počiny na poli antropologie	23
7 BOASOVA PRÁCE V MUZEÍCH	23
8 FRANZ BOAS - OBČAN	25
9 ŽÁCI FRANZE BOASE	26
9.1 Ruth Benedictová.....	26
9.2 Margaret Meadová.....	29
9.3 Alfred Kroeber.....	30
9.4 Edward Sapir.....	33
10 ZÁVĚR	35
11 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ	37
11.1 Literatura.....	37
11.2 Internetové zdroje.....	39
12 RESUMÉ	41

13 PŘÍLOHY.....	42

1 ÚVOD

„Antropologie, věda o člověku, je často považována za předmět, jenž snad uspokojuje naši zvědavost ohledně rané historie lidstva, leč bezprostředních problémů, jimž čelíme, se netýká. Tento názor považuji za chybný. Vyrůstající v naší civilizaci víme jen nepatrně, jak nás tato formuje, jak jsou naše těla, řeč, myšlení a jednání určovány naším přírodním prostředím. Poznání naprosto odlišných forem žití a chování nám snad pomůže nabýti svobodnější pohled na naše vlastní žití a naše vlastní problémy. Vždy mne zajímala více dynamika života než pouhý jeho popis, ačkoli si uvědomuji, že nezbytné východisko našich závěrů je tvořeno právě oním popisem.“¹

Franz Boas, 1940

Téma mé bakalářské práce je bezpochyby jedním z nejbohatších a nejobsáhlejších antropologických témat: Franz Boas, jeho život a jeho podíl na formování americké antropologie. Je nasnadě, že o tomto průkopníkovi americké kulturní antropologie bylo napsáno s největší pravděpodobností již všechno. Leč jedna věc je ono napsané číst a věc druhá je se o Boasově podílu na ustavení americké antropologie z mnohých pramenů přesvědčit.

Mým cílem je zamyslet se nad tím, proč Franz Boas k antropologii vůbec dospěl, kdo a co formovalo jeho intelektuální a vědecký vývoj a jaký vliv měl naopak on na své četné žáky a tím potažmo na rozvoj amerického pojetí antropologie.

V druhé a třetí kapitole pojednávám o tom, jaké vlivy působily na Boasovo rozhodnutí věnovat se právě antropologii, jež byla v oné době poměrně mladou vědou. Boas svá studia začínal geografii, která měla v tradici německého antropologického myšlení velmi důležité místo. Vzpomeňme na *Alexandra von Humboldt* (1769 – 1859) a představitele tzv. *německé antropogeografie*, na *Karla Rittera* a *Friedricha Ratzela*.

---

1 Franz Boas, 1940, str. v

O intelektuálních východiscích, z nichž Franz Boas vycházel, se zmiňuji v kapitole čtvrté, na niž navazuje kapitola pátá, kde jsem se zaměřil na popis a zevrubné přiblížení tehdejšího společenského klimatu ve Spojených státech amerických, jež se staly Boasovi po Německu druhým domovem. A zajisté tyto sociální a kulturní podmínky, jak byl sám přesvědčen, formovaly i jeho intelektuální vývoj. Zejména mne zaujala rozporuplná postava *Madisona Granta*, o níž se rozepisují šířeji.

V šesté a sedmé kapitole se snažím zhodnotit Boasův přínos pro světovou antropologii. Čím a jak antropologii ovlivnil? Není jeho význam přeceňován? A v poslední kapitole se zamyslím, jak se Boasův vliv projevil u jeho nejvýznamnějších žáků a s čím naopak oni v jeho pojetí antropologie nesouhlasili.

Stran metodologie jsem čerpal z dostupné primární a sekundární literatury. Je nutno dodat, že na celkové zhodnocení významu Franze Boase v podobě ucelené monografie česká antropologická literatura dosud čeká.

Franz Uri Boas, zakladatel americké kulturní antropologie, jež se stala na začátku 20. století dominantní, se narodil 9. července 1858 v tehdeším pruském Mindenu (Vestfálsko). Během dlouhých a plodných let svého působení na *Columbia University* v New Yorku (1899 - 1942) založil jednu z prvních kateder antropologie ve Spojených státech amerických. Postupně se Boas stal renomovaným odborníkem na kulturu, folklór a jazyky severoamerických indiánů.

Nelze opomenout ani onu významnou skutečnost, že byl učitelem celé řady vědců, kteří pak pamětlivi jeho odkazu dále americkou kulturní antropologii rozvíjeli. Patřili mezi ně především *Alfred Louis Kroeber* (1876-1960), *Melville Herskovits* (1895 -1963), *Ruth Benedictová* (1887–1948), *Margaret Meadová* (1901-1978), *Edward Sapir* (1884-1939), *Robert Heinrich Lowie* (1883-1957) a mnoho dalších.²

2 PRE-ANTROPOLOGICKÉ PŮSOBENÍ FRANZE BOASE

2.1 Raná studia

Franz Boas byl synem úspěšného židovského obchodníka; v dětství trpěl nevalným zdravím a proto většinu svého volného času trávil nad knihami. Jeho liberálně smýšlející rodiče vyznávali ideály revoluce z roku 1848. A třebaže původu židovského, cítil se být Boas vždy pravým Němcem. Kanadský historik a jeho životopisec *Douglas Cole* (1938 - 1997) o něm napsal: „*Boas byl 'etnickým' Němcem, jenž zachovával a prosazoval německou kulturu a německé kulturní hodnoty v Americe.*“³

Už v pěti letech projevil zájem o různé přírodní vědy – botaniku, zoologii, geografii a astronomii. Během Boasova studia na mindenském gymnáziu se u něho vyvinul vsutku hluboký zájem o historii kultury. Tam také uskutečnil svůj první výzkum, který se týkal zeměpisného rozšíření rostlin.

Své mnohé intelektuální sklony pak dále prohluboval studiem na univerzitách v Heidelbergu (1877), Bonnu (1877 - 1879) a Kielu. Již v roce 1881 získal na kielské univerzitě doktorát z fyziky a geografie. Ve své dizertační práci z fyziky se věnoval na doporučení svého školitele *Gustava Karstena* (1820 – 1900) optickým vlastnostem vody a otázkám lidského vnímání, čímž předznamenal problematiku experimentální psychologie. Původně však měl v úmyslu psát o Gaussově zákonu normálního rozdělení chyb (*Johann Carl Friedrich Gauss*, 1777 - 1855).

2.2 Expedice na Baffinův ostrov

Po absolvování roční vojenské služby v letech 1881 až 1882 pokračoval Franz Boas ve svých dalších studiích na berlínské univerzitě. Zde se také setkal se slavným německým anatomem *Rudolfem Virchowem* (1821 – 1902), u něhož studoval antropometrii (zabývá se metodami a technikami měření lidského těla) a anatomii. Poté v letech

---

3 Douglas Cole, 1999, str.280

1883 až 1884 podnikl roční vědeckou expedici na *Baffinův ostrov* (Kanadské arktické souostroví), kam však byl původně vyslán jako geograf a jeho úkolem bylo studovat vliv přírodního prostředí na tamější inuitské populace. Poznatky z tohoto svého prvního terénního výzkumu shrnul Boas v monografii *The Central Eskimo*, jež byla následně vydána v roce 1888 v 6. ročníku zpravodaje *Amerického etnologického úřadu* (*Bureau of American Ethnology*)⁴

Do svého deníku si Boas mimo jiné zapsal: „Často se sám sebe ptám, jakými přednostmi vyniká naše 'skvělá' společnost nad onimi 'divochy', a čím více sleduji jejich zvyky, tím více zjišťuji, že nemáme nijakého práva shlížet na ně spatra. Nemáme nijakého práva vinit je za jejich zvyky a pověry, jež nám snad připadají směšné. My, 'vysoce vzdělaní', jsme, po pravdě řečeno, mnohem horší...“⁵

3 BOASŮV OBRAT K ANTROPOLOGII

3.1 Působení na berlínské univerzitě

Po svém návratu z Baffinova ostrova roku 1884 přijal Franz Boas místo v *Královském etnografickém muzeu* v Berlíně a rovněž na fakultě geografie tamní univerzity. K jeho příštímú zájmu o antropologii bezpochyby přispělo i setkání s význačným německým etnografem Adolfem Bastianem, jenž tamtéž působil jako docent etnologie; Boas se záhy stal jeho asistentem.

V oné době se němečtí geografové rozcházeli v odpovědi na otázku, co je hlavní příčinou kulturní proměnlivosti. Takzvaní *environmentální deterministé* tvrdili, že základním determinujícím faktorem této proměnlivosti jsou přírodní podmínky, ve kterých se daná společnost nachází. Do tábora environmentálních deterministů patřil především *Karl Ritter* (1779 – 1859) a *Friedrich Ratzel* (1844 – 1904). Jiní vědci, jako *Adolf Bastian* (1826 – 1905) a *Leo Frobenius* (1873 – 1938), zastávali

4 Robert H. Lowie, 1947, str. 304

5 Franz Boas, 1883; cit. Herbert Cole, 1983, str. 33

názor, že daleko významněji ovlivňuje kulturní variabilitu difuze kulturních prvků, tedy jejich vzájemný přechod z jedné společnosti a kultury do druhé.

Adolf Bastian byl rozhodným odpůrcem environmentálního determinismu a zastáncem konceptu *psychické jednoty lidstva*, tzn. názoru, že všichni lidé na světě mají stejnou intelektuální kapacitu a že základ všech kultur spočívá na shodných myšlenkových principech. Kulturní variabilita je pak důsledkem odlišného historického vývoje. Toto Bastianovo přesvědčení plně korespondovalo s Boasovými zkušenostmi, které nabyt za svého pobytu na Baffinově ostrově, a s velkou mírou pravděpodobnosti bylo jedním z faktorů, které Boase přivedly k antropologii.

V roce 1886 Boas obhájil docenturu pod vedením německého lékaře a fyzika *Hermann von Helmholtz* (1821 – 1894) s názvem *Baffinova země* a stal se soukromým docentem geografie.

3.2 Spojené státy americké – druhý Boasův domov

V roce 1886 při svém návratu z výzkumu Kwakiutlů a jiných kmenů, žijících v Britské Kolumbii, se už Franz Boas do Německa nevrátil. Zastavil se v New Yorku a zde se také rozhodl žít. Důvodem pro toto jeho rozhodnutí nebyl jen vzrůstající nacionalismus a antisemitismus v tehdejší Německu. Mnozí dělničtí vůdci tehdejší doby, jako například *Karl Marx* (1818 – 1883) nebo *Ferdinand Lassalle* (1825 – 1864), byli židovského původu, čehož zneužívali jejich političtí odpůrci a tvrdili, že socialistické nauky jsou výsledkem židovského spiknutí s cílem ovládnout svět. V roce 1879 pak byla v Německu založena *Antisemitská liga*.⁶ Nezanedbatelné ovšem nebylo ani to, že v původní Boasově vlasti byly možnosti pro jeho akademickou kariéru dosti omezené.

V lednu roku 1887 se stal asistentem vydavatele časopisu *Science* a oženil se s dcerou rakouského lékaře *Marií Krackowizerovou* (1861 –

---

6 Zdeněk Volný a kol., 2008, str. 60

1929). Z tohoto svazku později vzešlo šest dětí, z nichž *Ernst Philip* (1891 – 1955) se stal významným patologem a fyziologem.

Prvním pedagogickým působištěm Franze Boase ve Spojených státech bylo místo docenta psychologie, které nastoupil v roce 1889 na nově založené *Clark University* ve Worcesteru ve státě Massachusetts.

Zvláště důležitým byl pro Franze Boase rok 1896, neboť se tehdy stal odborným asistentem fyzické antropologie na *Columbia University* v New Yorku a tam také o tři roky později získal řádnou profesuru.

V období od roku 1896 do roku 1905 rovněž působil jako kurátor v tamním *American Museum of Natural History* (*Americké muzeum přírodní historie*). V této funkci vedl *Jesup North Pacific Expedition* (*Jesupova Severopacifická expedice*), kterou založil prezident správní rady American Museum of Natural History *Morris Ketchum Jesup* (1830 -1908), a provedl během pěti výprav terénní výzkumy v Kanadě (1888 – 1894). Zvláště se zabýval otázkou možné příbuznosti mezi domorodými sibiřskými a severoamerickými indiánskými kmeny, kterou již před ním nastínil americký antropolog českého původu *Aleš Hrdlička* (1869 - 1943). Na severozápadě amerického kontinentu studoval kmeny Cimšjanů, Haidů, Tlingitů, Nutků, Sališů, Bellakulů a především Kwakiutlů.

Výzkumu Kwakiutlů a jejich kultury na ostrově Vancouver se pak věnoval celých dalších čtyřicet let. Při této práci se mu stal neocenitelným a blízkým spolupracovníkem kanadský etnolog *George Hunt* (1854 – 1933). Ten, protože byl od mala vychováván ve vesnici Kwakiutlů, mluvil plyně jejich jazykem a pomohl tak Boasovi pochopit jejich kulturu.⁷

V roce 1920 Boas vydal monografii *The Social Organization of the Kwakiutl* (*Sociální organizace Kwakiutlů*) v časopise *American Anthropologist* (*Americký antropolog*), jež poznatky z těchto výzkumů shrnovala. Kupříkladu se zde rozhodl nahradit termín „lid“ či „rod“, který se do té doby používal v popisech domorodých kultur, domorodým názvem

---

7 Václav Soukup, 2004, str. 335

„*numaym*“, a tedy popisovat studovanou kulturu prostřednictvím jejích vlastních termínů. Píše o tom: „Po mnohém váhání jsem se rozhodl užívat domorodého názvu *numaym*, neboť znaky této sociální jednotky jsou natolik osobité, že termíny jako „lid“, „rod“ nebo „klan“ by mohly být zavádějící...Pozice v *numaym* je dána jménem, jež je s ní spojeno, a počtem práv a privilegií s ní souvisejících...Pochopit podstatu *numaym* je velmi složité, neboť počet pozic je v současnosti větší než počet členů kmene, takže mnoho jedinců zaujímá více pozic ve více *numaym*.“⁸

Na počátku 20. století už představoval Franz Boas ústřední postavu světové antropologie. Až do konce svého bohatého a plodného života nijak nepolevil ve své neutuchající aktivitě, byl vlivným a ctěným členem světové vědecké obce a angažovaným občanem. V roce 1902 stál mezi zakladateli *American Anthropological Association* (Americká antropologická asociace) a v roce 1931 vykonával funkci prezidenta *American Association for the Advancement of Science* (Americká asociace pro vědecký pokrok).⁹

4 BOASOVA INTELEKTUÁLNÍ VÝCHODISKA

4.1 Vědy nomotetické a idiografické

Rozlišení mezi přírodními a společenskými vědami pochází z německého akademického prostředí druhé poloviny 19. století, kdy byly rozlišeny *Naturwissenschaften* (přírodní vědy) a *Geisteswissenschaften* (duchovní vědy).

Podle tohoto rozdělení vědy přírodní studují fenomény, které se řídí objektivními přírodními zákony, vědy duchovní se pak zabývají jevy, jež mají význam pouze v kontextu lidského vnímání a zkušenosti. V roce 1884 německý historik filosofie *Wilhelm Windelband* (1848 - 1915), vůdčí osobnost novokantovské bádenské školy, zavedl termíny *nomotetický* a *idiografický*. Jako nomotetické (*nomos*, ř. zákon, *thetos*, ř. ustanovený)

8 Franz Boas, 1920, str. 115

9 Robert H. Lowie, 1947, str. 307

vědy označil vědy přírodní a exaktní, jako idiografické (*idios*, ř. vlastní, *graphein*, ř. zaznamenávat, psát) historii.¹⁰

Vliv tohoto Windelbandova rozdělení se projevil v Boasově eseji *Studium geografie* (1887), v níž rozlišil přírodní vědy, které se snaží odhalit přírodní zákony, a vědy historické, jež se snaží porozumět jevům pomocí svých vlastních termínů. Dle Boase by měly být geografie a antropologie v tomto smyslu vědami historickými, snažit se tedy o pochopení individuálních fenoménů. Důraz na kulturu a historii byl pro Boasovu antropologii příznačným. Byl přesvědčen, že všechny kultury a společnosti prošly vlastní, jedinečnou historií. *Marvin Harris* (1927 - 2001) tento přístup později nazval *historickým partikularismem*. Ačkoli kultura a historie (tedy vědy idiografické) byly pro Boase důležité, používal při svých výzkumech základní metodiku věd nomotetických, empirická pozorování získaná prostřednictvím terénních výzkumů mezi členy studovaných kultur. Považoval tedy oba přístupy za komplementární a stejně hodnotné.

Český kulturolog *Václav Soukup* (1957) jeho slova interpretoval následovně: „*Pokusy redukovat všechny společenské jevy na uzavřený systém zákonů aplikovatelných na každou společnost a vysvětlující její strukturu a dějiny se nejeví jako slibný podnik.*“¹¹

4.2 Evoluční teorie Charlese Darwina

Charles Robert Darwin (1809 – 1882) vydal v roce 1859 své přelomové dílo *On The Origin of Species by Means of Natural Selection (O vzniku druhů přírodním výběrem)*. Už při své výzkumné cestě na lodi *Beagle* v letech 1831 až 1836 si všiml, že jedinci, kteří patří k témuž druhu, mají odlišné morfologické a funkční znaky, z nichž mnohé jsou přenášeny dědičně. Přírodní výběr – selekce - se pak projevuje tak, že v zápasu o zachování své vlastní existence přežívá pouze adaptivnější, tedy silnější,

10 Ivo T. Budil, 2003, str. 175 - 176

11 Václav Soukup, 2004, str. 337

zdravější, pohyblivější jedinec. Méně zdatní jedinci v takovém zápasu o život podléhají.

Jelikož přežívají pouze ti schopnější, zákonitě narůstá jejich *reprodukční způsobilost*, to znamená, že se vlastnosti organismu, které jsou nejdůležitější pro zachování života, tedy adaptivní, geneticky předávají a dále zdokonalují. Uchovávají se tak užitečné odchylky a variace organismu, naopak neadaptivní a škodlivé jsou eliminovány.¹²

4.3 Franz Boas a darwinismus

Jednou z největších zásluh Franze Boase a jeho žáků byl kritický přístup k teorii sociální a kulturní evoluce, která byla v jeho době rozšířena. Třebaže byl Boas zastáncem Darwinovy evoluční teorie, nedomníval se, že ji je možno aplikovat i na kulturní a historické fenomény. Nesouhlasil tedy s teorií kulturní evoluce, jak ji stanovili antropologové 19. století *Lewis Henry Morgan* (1818 – 1881) a *Edward Burnett Tylor* (1832 – 1917). Jejich pojetí kulturní evoluce bylo založeno na konceptu *ortogeneze*; tu chápali jako nepřetržitý vývojový proces předem určeným směrem, proces, který nijak nezávisel na přírodním výběru. Jednotlivé kultury pak považovali za projevy stádií jednotné evoluce lidstva.

A právě tuto myšlenku Boas odmítal, nikoliv však proto, že by odmítal evoluční teorii samu o sobě, nýbrž proto, že upřednostňoval darwinovské pojetí evoluce před ortogenetickým. Rozdíl mezi převládajícími teoriemi kulturní evoluce a teorií Darwinovou byl v tom, že zastánci ortogeneze zastávali názor, podle něhož všechny společnosti procházejí stejnými vývojovými stádii. Darwin svou teorii vystavěl na přesném empirickém zkoumání, závěry evolucionistických antropologů však často empirickým datům odporovaly nebo byly vystavěny na jejich nedokonalém pochopení. Dle Franze Boase však kulturní jevy nebyly výsledkem nějakého vědomého plánu, nýbrž byly produktem různých mechanismů kulturní změny, a to difuze či inovace.

---

12 Ivo T. Budil, 2003, str. 111 - 112

Boasova koncepcie dejin byla na rozdíl od evolucionistů pluralistická. Každá kultura se dle něho mohla vyvíjet libovolně svými vlastními prostředky, a je tedy nemožné stanovit všeobecně platná stádia vývoje kultury lidstva.

4.3 Franz Boas a kulturní relativismus

Revolučnost a novost Boasova díla si je možno nejlépe uvědomit v historickém kontextu. Ačkoli na počátku dvacátých let minulého století skoro všichni antropologové věřili, že lidstvo je tvořeno pouze jedním biologickým druhem, pouze několik málo vědců nepochybovalo, že různé lidské rasy vykazují stejnou intelektuální kapacitu pro kulturní vývoj. Hlavně díky Boasově práci antropologové a sociální vědci první poloviny 20. století postupně nabývali přesvědčení, že rozdíly mezi rasami vznikly odlišným historickým vývojem, nikoliv fyzickou determinací, a že sám koncept rasy je kulturním konstruktem.

Generace antropologů, kteří jsou dnes označováni jako *evolucionisté*, tvrdila převážně ve druhé polovině 19. století, že některé lidské populace dosáhly vyššího stupně kultury a alespoň dočasně předstihly v kulturním vývoji populace jiné. Tito vědci věřili, že rozdíly mezi „civilizovanými“ a „primitivními“ lidmi jsou důsledkem rozdílných přírodních, kulturních a historických podmínek. Zastávali koncept *unilineárního vývojového procesu*, variabilitu lidských populací pak vysvětlovali různými vývojovými stupni tohoto procesu, na nichž se dané populace nacházejí.

Antropologové, označováni jako *kulturní relativisté*, označují toto evolucionistické hledisko za *etnocentrické*, plynoucí z lidské tendence považovat lidi vně vlastní sociální skupiny za méněcenné, a tvrdí, že se všechny nynější lidské populace vyvíjely sice obdobně, leč různými způsoby. Lidské jednání, chování a myšlení je podle nich výrazem působení rozličných kulturních a historických podmínek. Kulturní relativisté považují hodnoty, normy a ideje za smysluplné pouze v kontextu kultury, která je vytvořila.

Franz Boas patřil ke kulturním relativistům. Tomuto pojetí britští a američtí antropologové poslední třetiny 19. století nebyli zvláště nakloněni, avšak právě Boasovou zásluhou se stalo v antropologii naprosto dominantním. Původně sice Boas jako exaktně vzdělaný vědec věřil, že musí existovat univerzálně platné zákony, jež by vysvětlily, jak se vyvinuly různé typy lidských populací a jejich charakteristické způsoby života. Nakonec však došel k závěru, že je tento problém natolik složitý, než aby měl nějaké obecné řešení. Zákony kulturního vývoje nemají být podle něho předpokládány, nýbrž objevovány.¹³

Boasova koncepce kulturního relativismu se tak posléze stala základním metodologickým východiskem americké kulturní antropologie 20. století a později antropologie vůbec.

4.4 Omezení komparativní metody v antropologii

Přelomovým vystoupením proti evolucionistickému paradigmatu v antropologii byla Boasova přednáška *Omezení komparativní metody v antropologii*, kterou přednesl na vědeckém sympoziu American Association for the Advancement of Science v Buffalu v roce 1896.¹⁴ V ní poukázal na to, že nalezne-li antropolog u různých lidských populací podobné kulturní prvky, nevyplývá z toho zákonitě, že tyto mají společný původ. Výskyt podobných kulturních prvků není způsobován podobnými příčinami. Je daleko příhodnější předpokládat, že se v různých společnostech vyvinuly tyto kulturní prvky nezávisle na sobě.

Boas se ptá, jak je možné, že odlišný vývoj různých kultur nakonec vede k výskytu obdobných kulturních prvků. A odpovídá si: „*Musí být tudíž jasné, že antropologické zkoumání, kdy se porovnávají podobné kulturní prvky z různých částí světa, aby se našla jednotná historie jejich vývoje,*

---

13 Franz Boas, 1962, str. 15

14 Ivo T. Budil, 2007, str. 662

*pracuje s předpokladem, že shodné etnologické jevy se všude vyvinuly stejnou cestou. A zde leží nedostatek v argumentaci této nové metody, v tvrzení, pro něž nelze přinést důkazy.*¹⁵

Podle Boase je úvaha, že výskyt podobných kulturních prvků je důsledkem působení podobných příčin, mylná, jelikož předpokládá, že „*existuje jeden velký řád, podle něhož se lidstvo vyvinulo všude.*“¹⁶

5 SPOJENÉ STÁTY AMERICKÉ V DOBĚ BOASOVA PŘÍJEZDU

5.1 Sociálně-ekonomické podmínky ve Spojených státech

V roce 1900 dosáhly Spojené státy americké 76 miliónů obyvatel, z čehož 40% populace žilo ve městech. Dále pak 36% obyvatelstva bylo zaměstnáno v zemědělství, přes 24% v průmyslu a přes 30% v oboru služeb. Prudký vzestup počtu amerických obyvatel byl rovněž zapříčiněn neslábnoucím přistěhovalectvím. V letech 1860 až 1920 přibylo do Spojených států okolo 30 miliónů lidí, ponejvíce z Německa, Itálie, Rakousko-Uherska (přes 4 milióny z každé země), Velké Británie (přes 3 milióny), Irska, Skandinávie (přes 2 milióny), několik stovek tisíc Číňanů, Japonců, obyvatel Balkánu a Mexičanů.

Přistěhovalci pracovali za velmi nízké mzdy, dokonce nižší, než měly americké ženy. Byli zaměstnáni jako nekvalifikovaní dělníci v dolech, železárnách, ocelárnách a při stavbě železničních tratí. Menšina z nich pracovala v zemědělství. Od osmdesátých let 19. století však docházelo k omezování přistěhovalectví, a to nejdříve Číňanů. Od roku 1917 platil požadavek gramotnosti nových přistěhovalců a byly stanoveny roční kvóty pro jednotlivá území, odkud lidé do USA přicházeli.

Nadále rostl počet velkoměst (nad 100 tisíc obyvatel), v roce 1870 už jich bylo patnáct, za 30 let se jejich počet více než zdvojnásobil. Do konce století se počet výdělečných osob zvýšil z 12 miliónů v roce 1870 na

15 Franz Boas, 1940, str. 273

16 Franz Boas, 1940, str. 275

29 miliónů, zaměstnáno bylo 20% žen, z dětí do patnácti let jich pracovalo 1,75 miliónu.¹⁷

5.2 Madison Grant a americký vědecký rasismus

Madison Grant (1865 – 1937) byl americký právník, historik a fyzický antropolog. Proslul zejména díky své práci na poli eugeniky, tzv. vědeckého rasismu a ochrany přírody. Taktéž se aktivně podílel na tvorbě velmi přísných imigračních omezení, která byla ve Spojených státech amerických na začátku 20. století zavedena.

Jeho nejznámějším a nejvlivnějším dílem se stala kniha *The Passing of the Great Race (Zánik velké rasy)* z roku 1916. Jednalo se o sofistikované dílo z pseudovědeckého oboru rasové hygieny, ve kterém se pojednávalo zejména o rasové historii Evropy. Grant si totiž všiml, že skladba imigrantů do Spojených států na počátku 20. století je naprosto odlišná, než byla v minulosti, kdy převažovali přistěhovalci ze západní a severní Evropy. Nyní narostl počet imigrantů z Evropy jižní a východní.

Madison Grant ve své knize stanovil koncept „nordické rasy“, kterou definoval jako biologicko-kulturní skupinu mající své historické kořeny ve Skandinávii. Této rase přisuzoval klíčovou a rozhodující úlohu v civilizačním vývoji. Proto také podtitul jeho knihy zněl *The Racial Basis of European History (Rasové základy evropské historie)*. Grant byl přesvědčeným a zaníceným eugenikem, proto byl zastáncem separace, karantény, eliminace „nežádoucích“ znaků a „bezcených rasových typů“ z genetické výbavy lidstva. K nastolení „nordické“ společnosti mělo naopak vést podporování a rozšiřování „užitečných rasových typů“.¹⁸

Grant ve své knize napsal, že přísný systém selekce za účelem eliminace těch, kteří jsou slabí a nemocní, by vyřešila celý problém přistěhovalectví do sta let. Rovněž by toto opatření umožnilo zbavit se oněch nežádoucích, již zaplavují americká vězení, nemocnice a léčebny

17 Miroslav Hroch a kolektiv, 1988, str. 450

18 <http://www.amren.com/ar/1997/12/> [Navštíveno: 9.8. 2011]

duševně chorých. Během svého života může být takový jedinec společností samozřejmě živen, vzděláván a chráněn, avšak zároveň je stát povinnen se prostřednictvím sterilizace postarat o to, aby smrtí onoho jedince jeho rod skončil. V opačném případě bude následujícím generacím hrozit prokletí neustále vzrůstající zátěže naprosto nežádoucí genetické přecitlivělosti. Madison považoval toto řešení imigračního problému za praktické, milosrdné a nevyhnutelně nezbytné, bude je prý možno uplatnit na stále se zvětšující množství sociálně vyloučených jedinců, počínaje zločinci, nemocnými a psychicky postiženými, dále je bude lze postupně rozšířit na ony lidské typy, které je možno nazvat spíše nedochůdčaty než zmetky, a nakonec aplikovat i na „bezpečné rasové typy“.¹⁹

Dále Grant ve své studii doporučuje segregaci „nežádoucích“ ras ve zvláštních ghettech, jež by byla zřízena státními organizacemi a podřízena veřejnému zdravotnímu systému. Expanze „ne-nordických“ ras do svobodné společnosti rasy nordické by údajně znamenala její zotročení nízkými pudy, žádostmi a vášněmi.

Toto rasové znehodnocení společnosti by následně mělo za výsledek podřízení nordické společnosti „nižším“ rasám; ty by si naopak měly ve svém vlastním zájmu přát být řízeny rasami „nadřazenými“. Nakonec by původní nordická rasa podlehla úpadku a kvůli oslabenému společenskému systému, který by byl řízen rasami „nižšími“, by byl v budoucnosti celý systém ovládnut nějakou novou dominantní rasou.

Teorie nordické rasy v pojetí Madisona Granta měla mnoho společných rysů s těmi, které spatřily světlo světa v 19. století a rozdělovaly lidstvo na tři původní odlišné rasy: na bílou/kavkazskou (původem z Evropy), černou/negroidní (Afrika) a žlutou/mongoloidní (Asie). Grant navíc rasu bílou dělil na tři další podskupiny: na nordickou (severní

Evropa), alpickou (střední Evropa a některé části Asie) a středomořskou (jižní Evropa, severní Afrika a Blízký východ).²⁰

Grantovým předpokladem bylo to, že se nordická rasa vyvinula pravděpodobně na území s drsným a nehostinným klimatem, kde se kvůli přežití v krutých zimách likvidovali slabí a nemocní; v obdobích krátkého léta bylo totiž třeba zaopatřit potravu, oblečení a útulky pro celý zbytek roku, což vyžadovalo nesmírnou energii a úsilí. Z těchto končin vzešla tedy rasa silných, odolných a sebeovládajících se jedinců, která pak zákonitě opanovala národy, jejichž slabé stránky nebyly utuženy náročnými přírodními podmínkami.

Podle Granta patřili lidé nordické rasy k rodu *Homo europaeus* (člověk evropský), jenž představoval vrchol civilizačního vývoje. Z této rasy se pak rodili vojáci, námořníci, objevitelé a dobrodruzi, vzcházeli z ní vládcí a příslušníci aristokracie. Jak Grant upřesnil: „*Bílý člověk je charakterizován určitými jedinečnými znaky, hlavně pak vlnitými hnědými či blond vlasy, dlouhým, úzkým a rovným nosem, urostlou postavou, protáhlou lebkou, bujnou kšticí a bohatým tělesným ochlupením.*“²¹ V moderním světě je pak prý nordická rasa blízka „rasové sebevraždě“, protože se mísí s rasami nižšími a nešlechtěnými, pro ty však na rozdíl od ní plynou z tohoto míšení pouze výhody. Rasu alpickou, již přiřkl zemědělský charakter, Grant naopak považoval za nejnižší ze tří výše zmíněných evropských ras.

Grantova kniha *Passing of the Great Race* se stala ve Spojených státech velmi populární a roku 1925 byla přeložena v neposlední řadě také do němčiny. A v Německu byla samozřejmě nadšeně přijata vyznavači teorie rasové hygieny. Ti ovšem namísto termínu „nordický“ používali adjektivum „árijský“, přední nacistický ideolog *Alfred Rosenberg* (1893 – 1946) pak dával přednost složenému názvu „nordicko-árijský“. Americký biolog a paleontolog židovského původu *Stephen Jay Gould* (1941 – 2002)

20 <http://www.amren.com/ar/1997/12/> [Navštíveno: 10.8. 2011]

21 Madison Grant, 1922, str. 167

označil Madisonovu knihu za nejvlivnější dílo amerického vědeckého rasismu. A nacistický diktátor a zločinec *Adolf Hitler* (1889 – 1945) ji považoval za „svou bibli“.

Madison Grant ostatně nebyl se svým pseudovědeckým dílem na poli amerického vědeckého rasismu sám. Jmenujme alespoň několik významných autorů a jejich publikací, jež se týkaly tohoto oboru: Edwin Grant Conklin (1863 – 1952) – *Mankind at the Crossroads (Lidstvo na křižovatce, 1914)*, Robert Wilson Shufeldt (1850 - 1934) - *America's Greatest Problem: The Negro (Největší americký problém: černochoch, 1915)*, Charles Josey (1893 – 1975) – *Race and National Solidarity (Rasa a národní solidarita, 1923)*, Paul Popenoe (1888 -1979) a Roswell Johnson (1877 – 1967) – *Applied Eugenics (Aplikovaná eugenika, 1923)*, William Ernest Castle (1867 – 1962) – *Genetics and Eugenics (Genetika a eugenika, 1916)*, Horatio Hackett Newman (1875 – 1957) – *Evolution, Genetics, and Eugenics (Evoluce, genetika a eugenika, 1921)*.²²

Grant byl zastáncem výrazného omezení imigrace do Spojených států, zvláště pak přistěhovalců z východní a jižní Evropy. Příliv imigrantů z východní Asie měl dokonce v úmyslu zastavit docela. Americkou populaci zamýšlel „očistit“ prostřednictvím selektivního výběru. Od roku 1922 až do své smrti působil jako viceprezident *Immigration Restriction League (Liga za omezení přistěhovalectví)* a jako odborník na rasovou problematiku poskytl statistické podklady a data pro zavedení *Immigration Act (Zákon o přistěhovalectví)* z roku 1924, aby mohly být stanoveny přistěhovalecké kvóty z evropských zemí. Tento pochybný zákon byl namířen především proti imigrantům z jižní a východní Evropy. Omezoval roční počet přistěhovalců na dvě procenta z počtu příslušníků každé národnosti, kteří sídlili v USA podle sčítání lidu v roce 1890, avšak nebyli narozeni ve Spojených státech. Zákon nabyl účinnosti roku 1929 a počet nových přistěhovalců jím byl omezen zhruba na 150 000 lidí ročně. Při podpisu

zákona se prezident *John Calvin Coolidge* (1872 – 1933) zapřísahal: „*Ameriku musíme uchovat americkou.*“²³

Záměrem takto stanovených kvót bylo podstatně zvrátit poměr ve prospěch „starých“ přistěhovalců ze severní a západní Evropy. Přistěhovalectví z východní Asie bylo tímto zákonem zastaveno. Paradoxním důsledkem onoho zákona byl obrovský příliv hispánské katolické populace, která se stala v následujících letech naprosto nejrychleji rostoucí národnostní menšinou ve Spojených státech amerických.

Připomeňme, že Madison Grant taktéž asistoval při zavádění několika zákonů proti míšení ras, z nichž jmenujme alespoň virginský *Racial Integrity Act (Zákon o rasové čistotě)* z roku 1924.

Grantova kniha *Passing of the Great Race* samozřejmě byla často napadána americkými vědci, neboť ti ji považovali za nevlivnější dílo (v negativním slova smyslu) amerického vědeckého rasismu. A nejvýznamějším Grantovým oponentem byl právě Franz Boas, kterého se dokonce Grant snažil svým nepopiratelným vlivem vypudit z Kolumbijské univerzity.

V osobě Madisona Granta lze spatřovat jakousi „kacířskou“ a nepodařenou odnož tehdejší americké fyzické antropologie, které se ostatně věnoval coby diletant. Přirozeně pak stál v nesmiřitelné opozici vůči Franzi Boasovi a jeho studentům, kteří se snažili rozvíjet americkou kulturní antropologii v duchu kulturního relativismu. Těm se časem naštěstí podařilo vymanit Americkou antropologickou asociaci zpod kontroly a vlivu Madisona Granta a jeho stoupenců a přeměnit ji tak na útočiště svého nerasového pojetí antropologie. Grant, chtěje mít účinný nástroj proti Boasovi, založil *Galtonovu společnost*, kterou vedl americký eugenik a biolog *Charles Benedict Davenport* (1866 – 1944).

---

23 George Brown Tindall, David E. Shi, 1996, str. 524

Ve třicátých letech 20. století počala ve Spojených státech obliba Madisona Granta a jeho díla výrazně upadat. Pokles tohoto zájmu byl zapříčiněn jednak Velkou hospodářskou krizí (1929), kdy zesílil odpor vůči sociálnímu darwinismu a z něho odvozeným teoriím, druhak faktem, že se v meziválečném období notně změnila skladba přistěhovalců do USA. Po obrovské migraci Afroameričanů z jižních amerických států do severních začala dominovat *teorie dvou ras* (bílé versus černí) Grantova chráněnce *Lothrop Stoddarda* (1883 -1950); ten v roce 1920 vydal knihu *The Rising Tide of Color Against White World Supremacy (Vzrůstající nápor barevných proti světovému panství bílých)*; a nahradila dosavadní snahy amerických rasových teoretiků pouze rozdělovat evropské populace do odlišných rasových skupin. Grantovu pádu z výsluní zájmu přispěl rovněž nástup německých fašistů k moci, neboť podobnost jejich zvrácené rasové teorie s onou Grantovou byla více než zjevná a tento fakt se Grantovi postupně stal přítěží dokonce ještě před tím, než Spojené státy americké vstoupily s Německem roku 1941 do válečného stavu.²⁴

5.3 Eugenika ve Spojených státech amerických

Pod pojmem *eugenika* (z řeckého *eu* - dobrý, *genes* - zrozený) rozumíme dnes pseudovědeckou disciplínu, o jejíž vznik a rozvoj se zasloužil především zakladatel moderní statistiky a Darwinův bratranec *Francis Galton* (1822 - 1911). Darwinovo dílo *The Origin of Species by Means of Natural Selection (O původu druhů přírodním výběrem, 1859)* na něj zanechalo hluboký dojem a nadále se proto věnoval studiu souvislostí mezi různými lidskými charakteristikami a porovnáváním statistických údajů o jednotlivcích. V eugenice je možno spatřovat druh sociální filosofie, který požaduje zlepšování dědičných vlastností lidstva prostřednictvím aktivních zásahů do lidského genofondu. Postupem času se eugenika stala vědeckou disciplínou, která se vyučovala na prestižních anglických a amerických univerzitách.²⁵

24 <http://www.amren.com/ar/1997/12/> [Navštíveno: 11.8. 2011]

25 Zdeněk Volný a kol., 2008, str. 182

Poprvé byla pod vlivem amerického eugenického hnutí zavedena násilná sterilizace v roce 1907 ve státě Indiana, přičemž se odhaduje, že celkový počet násilně sterilizovaných lidí přesáhl 60 tisíc Američanů. Jednou z vůdčích postav amerického eugenického hnutí byl *Harry Hamilton Laughlin* (1880 – 1943), ředitel neworské *Eugenics Record Office* (*Eugenický registrační úřad*). Roku 1936 mu dokonce Heidelberská univerzita udělila čestný doktorát za „zásluhy o vědu rasového očištění“. Harry Laughlin se rozhodující měrou podílel na přijetí *Racial Integrity Act* (*Zákon o rasové čistotě*) z roku 1924. Ten americkým občanům zakazoval uzavírat rasově smíšená manželství, vykonávat pohlavní styk mezi příslušníky odlišných ras a zrušen byl teprve v roce 1967.²⁶

Jedním z několika ojedinělých oponentů eugeniky se stal americký biolog *Herbert Spencer Jennings* (1868 – 1947), který měl odvahu veřejně označit eugenické statistické metody za scestné a falešné, ale jelikož byla eugenika v tehdejší době politicky výhodně manipulovatelná, nebyly Jenningsovy vědecké argumenty vyslyšeny.²⁷

6 BOASŮV PŘÍNOS AMERICKÉ A SVĚTOVÉ ANTROPOLOGII

6.1 Four-field antropologie

Franz Boas se stal novátorským tvůrcem čtyřdimenzionálního pojetí antropologie, tedy organickým spojením fyzické a kulturní antropologie, lingvistické antropologie a archeologie. Na poli fyzické antropologie vedl své studenty od pouhé statické taxonomické klasifikace rasy k důrazu na biologii člověka a lidskou evoluci. Překonal omezení klasické filologie a nastolil některé ze základních problémů moderní lingvistiky a kognitivní antropologie. V kulturní antropologii, vedle britského funkcionalistického antropologa *Bronislawa Malinowského*, preferoval kontextuální přístup ke kultuře, kulturní relativismus a metodu zúčastněného pozorování při terénním výzkumu.

26 Zdeněk Volný a kol., 2008, str. 183

27 Zdeněk Volný a kol., 2008, str. 183

Čtyřdimenzionální pojetí antropologie neznamenalou pouhou spolupráci antropologů, ale naprosto nové ustavení antropologie spojením mnoha různých předmětů antropologického výzkumu pod jednu zastřešující disciplínu. Čtyřdimenzionální přístup byl charakterický především pro americkou kulturní antropologii, jím se lišila od antropologie britské sociální, francouzské a německé. Tento rozdíl je patrný i v dnešní době. Objektem výzkumu se tedy stala lidská bytost ve své celosti. Boas se však nesnažil redukovat nesčetné formy lidského bytí a jednání na nějaký společný jmenovatel, naopak chápal, že podstata člověka se projevuje v nesčíslných variantách lidské existence.

6.2 Fyzická antropologie

Od prvních let svého života ve Spojených státech amerických byl Franz Boas průkopnickým a nadmíru plodným vědcem. Věnoval se statistické fyzické antropologii a změnil fyzickou antropologii z pouhé taxonomické klasifikace a deskriptivní vědy v biologii člověka.

Boasovo dílo *Changes in Bodily Form of Descendants of Immigrants (Změny v tělesných proporcích potomků přistěhovalců)* z roku 1912 bylo výsledkem jeho hlubokého zájmu o Darwinovu evoluční teorii a rovněž předpokladu, že migrace působí jako faktor změny nejenom kulturní, nýbrž způsobuje i změny tělesných parametrů.

Boas empiricky a nevyvratitelně dokázal, že tvar hlavy (lebeční index) a tělesná výška nejsou nezměnitelnými dědičnými znaky, že jsou naopak variabilní v důsledku změny životního prostředí. Při svém výzkumu porovnával rozměry hlav (délku a šířku) a tělesnou výšku přistěhovalců do New Yorku v pětiletých cyklech od roku 1880 do roku 1909. Měření provedl u 17 821 jedince, které rozdělil do šesti etnických skupin; na východoevropské Židy, Čechy, Slováky a Maďary, Poláky, Sicilany a Neapolitance. Při svém výzkumu zjistil, že měřené tělesné parametry jsou u přistěhovalců a jejich potomků odlišné. Mimo to objevil i rozdíly u dětí, jež

se narodily matkám do deseti let po jejich příjezdu do Spojených států amerických a u těch, které se narodily až po této době.²⁸

Předpokládaný vztah mezi životními, sociálními, a kulturními podmínkami a biologickým vývojem člověka přivedl Boase k dosud neprobádané problematice růstu lidského jedince. Empiricky získané poznatky mu později sloužily jako přesvědčivý a nevyvratitelný argument v jeho pozdějším boji proti rasismu.

Ve svém dalším díle *Race, Language and Culture* (Rasa, jazyk a kultura) z roku 1940 vytyčil některé základní koncepty fyzické antropologie, a to lidský růst, rychlost růstu a fyziologický věk.

6.3 Lingvistická antropologie

Franz Boas byl neochvějně přesvědčen, že k dokonalému poznání studované kultury a společnosti je nezbytná znalost jejího jazyka. Proto také kladl na lingvistickou problematiku dosud nevídaný důraz a lingvistická antropologie se stala pevnou a nedílnou součástí amerického pojetí antropologie.

6.3.1 International Journal of American Linguistics

Výjimečnou a nepřehlédnutelnou se stala Boasova práce na poli deskriptivní a teoretické lingvistiky. Ovládal jazyk Inuitů z Baffinova ostrova a taktéž jazyk Kwakiutlů ze severozápadního pobřeží Spojených států, což mu umožnilo proniknout do tamního folklóru a umění. Výsledky jeho terénních výzkumů by mu samy o sobě zajistily významné místo v historii antropologie, nicméně obrovský vliv měl i jako učitel. V roce 1917 založil *International Journal of American Linguistics* (*Mezinárodní časopis o americké lingvistice*), jenž je dodnes vydáván Chicagskou univerzitou a zabývá se problémy amerických domorodých jazyků.²⁹

28 Franz Boas, 1940, str. 60 - 75

29 Robert H. Lowie, 1947, str. 307

Boas upozornil na to, že domorodé jazyky Ameriky jsou v průběhu času ovlivňovány jazyky evropskými, a to nejen v oblasti slovní zásoby, nýbrž i ve fonetice, morfologii a gramatice.³⁰

Na rozdíl od indoevropských jazyků, kde byla jejich vzájemná příbuznost stanovena pomocí studia historických písemných pramenů, u jazyků indiánských tento postup dle Boase není možný, neboť počet indiánských písemných pramenů je velmi omezený. Není tedy naprosto možno určit příbuznost mezi mnohými indiánskými jazyky, ani jejich společný historický prazáklad, který Boas nazýval *Ursprache* (*prajazyk*).³¹

Boas rovněž poukazoval na nedostatek různých literárních forem v americké domorodé literatuře, jež jsou zcela běžné kupříkladu v Africe a v Evropě, a to přísloví, rčení a hádanek. V indiánské literatuře se takřka neobjevuje epická poezie; jsou v ní zastoupeny pouze nejjednodušší útvary poezie lyrické.³²

6.3.2 Klasifikace amerických indiánských jazyků

Ve svém úvodu k čtyřsvazkovému dílu *Handbook of American Indian Languages* (*Rukověť jazyků amerických indiánů*) (1911-1941), jež redigoval, se Boas rázně rozešel s tradiční filologií. Induktivní metodou odvodil vnitřní strukturu indiánských jazyků. Jeho výzkumy odhalily širokou řadu lingvistických jevů, o jejichž existenci se do té doby vůbec nevědělo. Otevřel tak nová témata pro studium vztahů mezi jazykem a myšlením. Jeho dílo se stalo úhelným kamenem lingvistické antropologie, z níž se později vyvinula strukturální lingvistika a interkulturní kognitivní antropologie.

Boas rovněž upozorňoval na fakt, že jazyk ovlivňuje lidské chování a prožívání. Anticipoval tedy teorii *lingvistického relativismu*, kterou ve

---

30 Franz Boas, 1940, str. 201

31 Franz Boas, 1940, str. 219

32 Franz Boas, 1940, str. 209

třicátých letech 20. století rozpracovali právě jeho žáci *Edward Sapir* a *Benjamin Lee Whorf* (1897 – 1941). Ta předpokládala, že vnímání a interpretace světa jsou nepochybně určovány jazykem.

6.4 Další literární počiny na poli antropologie

V roce 1911 Franz Boas vydal knihu *The Mind of Primitive Man* (*Mysl primitivního člověka*), sborník přednášek o kultuře a rase z let 1894 až 1911. Boas v ní vytyčil základní principy a východiska moderní antropologie. Ani rasa, ani fyzický typ (vrozené lidské znaky), ani geografické podmínky dle něho nemohou determinovat variabilitu lidských kultur. Na tuto Boasovu knihu se ve dvacátých letech minulého století často odvolávali ti, kteří bojovali proti americkým omezením přistěhovalců do USA; ta samozřejmě byla založena pouze na domnělých rasových rozdílech. Ve třicátých letech němečtí nacisté, kteří se dostali k moci, tuto Boasovu knihu demonstrativně spálili a odebrali mu dokorský titul, což v roce 1931 potvrdila i univerzita v Kielu, kde jej Boas před padesáti lety získal. V roce 1937 Franz Boas posléze dílo *The Mind of Primitive Man* doplnil a rozšířil.

Dalšími Boasovými převratnými knihami byly *Primitive Art* (*Primitivní umění*) z roku 1927 a *Race, Language and Culture* (*Rasa, jazyk a kultura*) z roku 1940.

Po svém odchodu do penze v roce 1936 reagoval Franz Boas na právě probíhající občanskou válku ve Španělsku a na sílící moc nacistů v Německu publikováním svých nesmiřitelných názorů na rasismus prostřednictvím vlivných listů. Některé z těchto článků byly po jeho smrti sebrány a v roce 1945 vydány.³³

7 BOASOVA PRÁCE V MUZEÍCH

Na konci 19. století byla americká antropologie provozována především *Americkým etnologickým úřadem* (*Bureau of American*

33 <http://www.columbia.edu/cu/anthropology/about/main/one/boas.html>

[Navštíveno:4.10.2011]

Ethnology). Ten byl veden *Johnem Wesleyem Powellem* (1834 – 1902), zastáncem Morganovy teorie kulturního evolucionismu. Americký etnologický úřad byl pak součástí *Smithsonian Institution* ve Washingtonu, jehož kurátor etnologických sbírek *Otis Tufton Mason* (1838 – 1908) plně sdílel Powellovu oddanost teorii kulturního evolucionismu.

A právě při pořádání tamních muzejních sbírek a expozic Franz Boas nabyt přesvědčení, že antropologii je třeba pevně ukotvit na akademické půdě. Odmítnutí Morganovy teorie kulturního evolucionismu vedlo Boase k tomu, že kriticky vystoupil proti Masonovu přístupu k organizaci muzejních expozic.

Evolucionistický přístup k materiální kultuře měl za následek totiž to, že předměty v muzejních sbírkách byly organizovány podle funkce nebo stupně technologické vyspělosti. Kurátoři se mylně domnívali, že postupné změny ve tvaru artefaktů jsou důsledkem přirozeného evolučního procesu. Boas si naopak byl vědom, že tvar a forma artefaktů jsou ovlivňovány okolním prostředím, v němž byly vyrobeny a používány.³⁴

Artefakty, které si byly tvarem víceméně podobny, se podle Boase mohly vyvinout v odlišných prostředích a mohly být používány k různým účelům. Etnologické sbírky, tak jak je pořádal Otis Mason v *Smithsonian Institution*, byly organizovány podle teorie kulturního evolucionismu, chybně tedy podle mylného předpokladu vystavovaly společně podobné artefakty. Boas měl možnost své představy o tom, jak by měly být muzejní sbírky uspořádány, uplatnit až tehdy, když asistoval se zřizováním antropologických expozic *Fredericu Wardu Putnamovi* (1839 - 1915), řediteli a kurátorovi *Peabody Museum* na Harvardově univerzitě, jenž byl jmenován vedoucím Etnologického a archeologického oddělení na *Chicagské světové výstavě* v roce 1892. Tyto expozice se posléze staly základem pro *Field (Columbian) Museum*. Boas například pozval čtrnáct

příslušníků kmene Kwakiutl z Britské Kolumbie, aby účinkovali v modelu kwakiutlské vesnice a předváděli běžné denní činnosti.³⁵

8 FRANZ BOAS - OBČAN

Jako vědec a antropolog se Franz Boas přirozeně cítil být povinným šířit vědecké poznání. Z antropologického hlediska se věnoval problémům tehdejší společnosti ve svých knihách *Anthropology and Modern Life* (*Antropologie a moderní život*) z roku 1928 a v *Race and Democratic Society* (*Rasa a demokratická společnost*) z roku 1945. Zvláště pak ve druhé knize neomylně odhalil falešnost rasových předsudků a tehdy bujícího antisemitismu. Z pozic kulturní antropologie vystupoval proti šovinistickému nacionalismu a zastával ideu internacionalismu. V tomto svém boji proti nacismu shromáždil postupně více než 10 000 amerických vědců ve *Výboru pro demokracii a intelektuální svobodu* (1938-1939).³⁶

V knize *Antropologie a moderní život*, jež byla určena nejširším vrstvám čtenářů, Franz Boas hned v první kapitole vysvětlil, co to antropologie je a oč se antropologové snaží. Na rozdíl od anatomů, fyziologů a psychologů je pro antropology studované individuum důležité jako člen rasové či sociální skupiny. Hlavním studijním materiálem antropologie je tedy skupina individuí, nikoliv individuum samotné. Boas poukazuje na to, že tělesné znaky jedince jsou formovány jak jeho genetickou výbavou, tak podmínkami, v nichž jedinec žije. Říká: „*Nemůžeme chápat individuum jako izolovanou jednotku. Je potřebné je studovat v jeho sociálním rámci a vyvstává závažná otázka, zda je možno zobecňovat a zda tímto zobecněním lze odhalit funkční vztah mezi obecnými sociologickými daty a konkrétní formou individuálního života. Tedy zda existují všeobecně platné zákony, jež řídí společenský život.*“³⁷

35 http://en.wikipedia.org/wiki/Franz_Boas [Navštíveno: 28.8.2011]

36 <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/70705/Franz-Boas>

[Navštíveno: 19.9.2011]

37 Franz Boas, 1962, str. 15

9 ŽÁCI FRANZE BOASE

Jak již bylo uvedeno výše, nelze naprosto přehlédnout Boasovu pedagogickou činnost. Za svého působení na Kolumbijské univerzitě prošlo jeho péčí mnoho, v budoucnu významných amerických antropologů. Zastavme se nyní alespoň u těch nejdůležitějších.

9.1 Ruth Benedictová

Ruth Fultonová se narodila v roce 1887. V roce 1909 absolvovala prestižní *Vassar College*, kde studovala anglickou literaturu. Později se vdala za biochemika *Stanleye Benedicta* (1884 – 1936) a přelomem v jejím životě byl vstup na *New School for Social Research* (*Nová škola sociálních výzkumů*), kde se rozhodla studovat antropologii.

V roce 1921 Ruth Benedictová pokračovala ve svém studiu u Franze Boase na Kolumbijské univerzitě. Je nutno podotknout, že kvůli částečné poruše sluchu to pro ni bylo poněkud obtížné, neboť Boas byl známý svým zastřeným hlasovým projevem, zkrátka huhláním. Navíc kvůli nízkému věku neměla Benedictová možnost obdržet prostřednictvím grantů finanční podporu, byla tedy nucena úporně šetřit.

Ve Franzi Boasovi našla mladá Ruth Benedictová neocenitelného rádce, který ovlivnil celý její příští život. Stal se jí v podstatě už dlouho hledaným „náhradním“ otcem. Její otec *Frederick S. Fulton* totiž zemřel, když bylo malé Ruth pouhých dva a půl roku. Boasovi dokonce říkala familiérně „táta Franz“. Pomohl jí obstarat úvěr, díky kterému mohla celá studia absolvovat již za tři semestry. A v roce 1922 získala kýžený doktorát z antropologie. Ve své dizertační práci *The Concept of the Guardian Spirit in the North America* (*Pojetí ochranného ducha v severní Americe*) se zabývala náboženskými prožitky jednotlivce a jejich kulturními aspekty. Tato studie předznamenala charakter celé její budoucí práce a její inovátorský přístup ke zkoumaným kulturám.³⁸

Až do roku 1932 byla Benedictová Boasovou asistentkou. Její spolustudující Margaret Meadová na ni později vzpomínala jako na někoho, kdo byl schopen naprosto vyčerpávajícím a fundovaným způsobem prezentovat Boasovy myšlenky.

Se svými terénními výzkumy začala Benedictová v roce 1922 studiem kultury Serranů (jižní Kalifornie), pokračovala u Zuniů v roce 1924 (střední Nové Mexiko), indiánů Cochiti v roce 1925 (Nové Mexiko) a Pimů v roce 1926 (jižní Arizona). A právě výzkumy povahových rysů a kultury pueblových indiánů Zuni, které srovnávala s indiány z prérií, byly určujícími pro její další vývoj.

V roce 1934 Ruth Benedictová vydala knihu *Patterns of Culture* (*Kulturní vzorce*) a ta se posléze stala klasickým dílem americké antropologie. V oboru sociálních a kulturních věd je to pravděpodobně jedna z nejčtenějších knih, jaká kdy byla napsána. Autorka v ní popsala a srovnala tři odlišné indiánské kultury, a to kulturu indiánů Zuni, indiánů Kwakiutl z Britské Kolumbie – údaje a poznatky o nich jí poskytl právě Franz Boas – a domorodců z polynéského ostrova Dobu, kdy použila studie novozélandského antropologa *Reo Fortuna* (1903 – 1979).³⁹

Podle vzoru svého učitele, který kladl důraz na studium role lidských emocí, jež lze pochopit prostřednictvím *habitual patterns* (zvykové vzorce), přistupovala Benedictová i k výše uvedeným zkoumaným společnostem. Franz Boas se v předmluvě ke *Kulturním vzorcům* v tomto ohledu vyjádřil následovně: „*Jak autorka upozorňuje, ne každou kulturu charakterizuje dominantní vlastnost, ale zdá se pravděpodobné, že čím hlubší budou naše znalosti motivací, které jednotlivce podněcují k činnosti, tím více získáme faktů svědčících o tom, že určité regulace emocí a určité ideály převažují a jsou zodpovědné za to, co nám připadá jako postoje abnormální, když se na ně díváme z hlediska naší civilizace.*

*Relativnost toho, co je považováno za sociální, nebo asociální, za normální, či nenormální, tak vyvstává v novém světle.*⁴⁰

Dále byla inspirována při porovnávání výše zmíněných kultur dílem *Zrození tragédie z ducha hudby*, které vydal roku 1887 německý filosof *Friedrich Nietzsche* (1844 – 1900). Ten rozlišil *dionýský typ kultury*, jenž se vyznačuje smyslností, emocionalitou a vyhledáváním extatických stavů, a *typ apollinský*, pro který je charakteristická naopak uměřenost a sebeovládání.⁴¹

Podle tohoto rozlišení rovněž Ruth Benedictová označila zkoumané kultury. Dionýský typ představovali podle ní Kwakiutlové, pro něž je příznačný boj o prestiž, bojovnost a rivalita⁴², apollinský typ pak ztotožnila s indiány Zuni, kteří se vyznačují zdrženlivostí, skromností a úctou k tradicím.⁴³ Kulturu dobuanských domorodců následně označila jako *typ paranoidní*, jelikož je pro ně charakteristická žárlivost, podezíravost a zlomyslnost.⁴⁴

Ruth Benedictovou, jak je patrné, velmi ovlivnil Boasův koncept kulturního relativismu. Kupříkladu ve svém článku *Anthropology and the Abnormal (Antropologie a abnormalita)* z roku 1934 poukazuje na to, že zavedené psychologické kategorie normálního a abnormálního, potažmo pak kategorie morálního a nemorálního, nejsou absolutní, nýbrž jsou určovány konkrétní kulturou. To, co lidé západního světa považují za abnormální, může být v odlišných kulturách přijímáno jako normální nebo dokonce jako žádoucí a úctyhodné. Rozumí-li se abnormalitou něco, co je v konkrétní kultuře nepřijatelné, normalita pak představuje dle Benedictové

---

40 Franz Boas, 1999, str. 14-15

41 Friedrich Nietzsche, 1993, str. 12 - 15

42 Ruth Benedictová, 1999, str. 136 - 190

43 Ruth Benedictová, 1999, str. 55 - 106

44 Ruth Benedictová, 1999, str. 106 - 136

obecný způsob, jak se daná kultura snaží vyrovnat s nesčetnými možnými vzorci lidského chování.⁴⁵

9.2 Margaret Meadová

Margaret Meadová se narodila v roce 1901 a po získání bakalářského titulu na *Barnard College* roku 1923 pokračovala ve svém studiu na Kolumbijské univerzitě, kde k jejím profesorů patřili Franz Boas a Ruth Benedictová. V roce 1925 jí Franz Boas zajistil stipendium a ona odjela na terénní výzkum do Polynésie. Po vzoru Ruth Benedictové se zaměřila na ranou výchovu dětí, osobnost a kulturu. Stala se tak zakladatelkou antropologické školy, kterou dnes známe pod názvem *osobnost a kultura*.⁴⁶

K jejím nejznámějším a nejčtenějším dílům patří studie *Coming of Age in Samoa (Dospívání na Samoji)* z roku 1928. Její školitel Franz Boas v předmluvě napsal o významu této studie: „*Laskavost, zdvořilost, skromnost, vůbec dobré mravy, shoda na určitých etických standardech, to vše není univerzální. Je poučné vědět, že tyto standardy jsou nekonečně různé.*“⁴⁷

Toto Meadové dílo je psáno z pozic *sociálního a kulturního determinismu*, tedy z přesvědčení, že hlavním faktorem, jenž určuje chování a prožívání člověka ve světě, je sociální a kulturní prostředí. Tento předpoklad, který Meadová široce rozvinula a rozpracovala, zastával již její učitel Franz Boas. Kniha se stala se okamžitým bestsellerem a vynesla jí světový věhlas. Meadová v ní popisuje průběh socializace samojských dívek, které nejsou stran sexuality sešněrovány mnohými sociálními normami a předsudky, jak je to běžné v západní společnosti. Rovněž prý v

---

45 Ruth Benedictová, 1934, str. 59

46 Václav Soukup, 2004, str. 386

47 Franz Boas, 1928, "Preface" in Margaret Mead, *Coming of Age in Samoa*, str. iii

období dospívání neprocházejí kritickým obdobím, jak se to děje u amerických pubescentů.⁴⁸

Dalším Meadovým dílem, potvrzujícím prioritu sociálního a kulturního determinismu, byla studie *Sex and Temperament in Three Primitive Societies* (*Sex a temperament ve třech primitivních společnostech*) z roku 1935. Autorka v ní porovnávala tři guinejská primitivní společenství, analyzovala typy mužské a ženské role, které se u nich vyskytovaly, a dokázala tak, že biologické určení mužské a ženské role, jak je chápeme v naší západní kultuře, je pouhým kulturním konstruktem.

Zatímco u Arapešů bylo preferováno chování, jež je v západní kultuře vnímáno jako ženské, tedy emotivnost, laskavost a vstřícnost, Mundugumurové se naproti tomu vyznačovali vlastnostmi typicky mužskými, bojovností, sebejistotou a pýchou. A konečně u kmene Čambuli byly západní mužské a ženské vzorce chování u každého pohlaví opačné. Muži byli mírní a upovídaní, naopak ženy energické a samostatné.⁴⁹

9.3 Alfred Kroeber

Alfred Louis Kroeber byl dalším žákem Franze Boase, který si vydobyl zasloužený věhlas a uznání na poli americké kulturní antropologie. Narodil se roku 1876 v rodině německých přistěhovalců do Spojených států amerických.

Na Kolumbijské univerzitě začal v roce 1892 studovat angličtinu a literaturu. V oné době se na této instituci antropologie jako samostatný obor dosud nevyučovala. V roce 1896 však začal mladý Alfred Kroeber se zaujetím navštěvovat lingvistický seminář, který vedl právě nastoupivší Franz Boas, a doktorát z filosofie získal o pět let později právě pod jeho vedením za dizertační práci, jež pojednávala o dekorativním symbolismu v

---

48 Václav Soukup, 2004, str. 388 - 389

49 Ivo T. Budil, 2003, str. 244

umění indiánů Arapahů (Colorado, Oklahoma). Mimochodem to byl první doktorát z antropologie, který byl na Kolumbijské univerzitě udělen.⁵⁰

Kroeberův raný zájem o jazyky a historii ho předurčil k tomu, aby přijal ony zásady Boasova pojetí antropologie, jež se staly pro americkou kulturní antropologii charakteristickými. Za prvé to byla nezlomná víra v empirické bádání, v důsledku čehož zavrhl dřívější deduktivní, spekulativní a systematizující přístupy, jimiž se vyznačovala především evolucionistická antropologická škola.⁵¹

Za druhé kladl nesmírný důraz na neoddiskutovatelný význam etnografické práce v terénu. Snad žádný antropolog před ním nevěnoval tolik svého času sběru a shromáždování původních kulturních dat a terénnímu výzkumu.

Alfred Kroeber od svého učitele Franze Boase přejal také hledisko kulturního relativismu, tedy přesvědčení, že každý kulturní prvek je jedinečný a jeho funkce srozumitelná pouze v kontextu dané kultury, tedy v rámci její vlastní struktury a hodnot. To ho později dovedlo k problematice, která se zabývala samotnou podstatou kultury, tím, jak jednotlivé kultury co nejlépe charakterizovat a jak určit rysy, jimiž se jednotlivé kultury odlišují.

Kroeber se od Boasova pojetí antropologie lišil v několika zásadních věcech. Jelikož se již od dětství intenzivně zajímal o historii, obohatil Boasův přísně synchronní etnologický přístup o historickou perspektivu a antropologii na rozdíl od Boase považoval za vědu historickou.

Rovněž byl přesvědčen o tom, že by kultura měla být pojímána podle amerického myslitele *Herberta Spencera* (1820 – 1903) jako výlučně superorganická, autonomní a specificky lidská entita. Kultura je odvozována opět z kultury a koncepty kultury, které obsahují psychologické či environmentální prvky jsou dle Kroebera neudržitelné.

---

50 Ivo T. Budil, 2003, str. 180

51 Julian H. Steward, 1962, str. 202

Kroeberovo pojetí kultury bylo tedy superorganické a nadindividuální, tudíž neskýtalo, jsouc takto deterministicky pojato, žádný prostor pro případnou velkou teorii o člověku jako takovém.⁵²

Kroeberův přístup k podstatě kultury byl dvojitý: na jedné straně charakterizoval různé kultury prostřednictvím souboru kulturních prvků, které se v nich vyskytují, na straně druhé se snažil najít hlavní rámec a hodnoty kultury. První koncept znamenal, že daná společnost nebo společnosti spolu sousedící obsahují seskupení kulturních prvků, které nemají mezi sebou žádnou jinou souvislost než historickou nebo difuzní, tedy jsou výsledkem teritoriálního seskupování.

Problematika, jež se zabývala kulturními prvky, byla díky Kroeberovi obohacena o historickou perspektivu, když jím byla pojata jejich distribuce jako vrstvy jejich historických uskupení. Prvky nejrozšířenější tak podle Kroebera představují historicky nejstarší vrstvu, která je postupem času doplněna nebo dokonce nahrazena kulturními prvky novějšími, které vykazují větší míru komplexity. Tato Kroeberova koncepce je nejzřetelnější v knize *Handbook of the Indians of California (Příručka indiánů Kalifornie)* z roku 1925.⁵³

Kroeberův přístup ke kulturním rámcům však s sebou přinášel některé problémy jako každé relativistické hledisko, které je z podstaty subjektivní a intuitivní, jelikož každý vědec se snaží odvodit své vlastní termíny a pohledy na kulturu v souladu se svým pohledem na svět.

Franz Boas se snažil popsat a vymezit celkový rámec kultury, snažil se postihnout vliv a význam základního psychického ustrojení člověka na utváření kulturních vzorců. Tyto narážky na emocionální základ kultury jsou patrné v některých Boasových etnografických pracích, ale nejsou ještě přesně a zřetelně vyslovené. Ruth Benedictová ve své knize o kulturních vzorcích byla daleko výslovnější, zejména v tom, jak použila nápadité

---

52 Julian H. Steward, 1962, str. 203

53 Julian H. Steward, 1962, str. 205

analogie z řecké mytologie, kdy označila jako dionýský typ kultury emocionálně založenou kulturu Kwakiutlů a jako apollinský typ vymezila pokojné a vyrovnané chování pueblových Zuniů. A její kniha *Kulturní vzorce* je dodnes bestsellerem. Alfred Kroeber vcelku sympatizoval s humanistickou koncepcí Ruth Benedictové, ale odmítal přijmout to, že by vzorce chování takto chápány, třebaže za základní organizační princip je považoval, byly integrujícím faktorem pro celou oblast kultury.⁵⁴

9.4 Edward Sapir

Edward Sapir se narodil v roce 1884 v pruském Lauenburgu v ortodoxní židovské rodině, která se o čtyři roky později vystěhovala do Spojených států amerických. Na Kolumbijské univerzitě, v tehdejší době již základně americké kulturní antropologie, kam vstoupil v roce 1901, získal roku 1905 titul Magister Artis v oboru německé a indoevropské filologie. Na popud Franze Boase pokračoval dále ve studiu antropologie a v roce 1909 získal doktorát za dizertační práci, která pojednávala o jazyce indiánů Takelma žijících v jihozápadním Oregonu.⁵⁵

Když se Sapir setkal na Kolumbijské univerzitě s Boasem, ten ho přesvědčil o neodkladné potřebě zaznamenávat ohrožené a postupně mizející jazyky amerických indiánů. Jeho zájem o teoretickou lingvistiku daleko přesahoval jazykovědné zaujetí Boasovo, který jako jazykovědec samouk neomylně rozpoznal lingvistické nadání svého žáka již v době Sapirova postgraduálního studia.

Sapirův přechod od germanistiky k antropologii byl naprosto plynulý a přirozený. Jeho magisterská práce pojednávala o Herderově teorii původu jazyků a už v ní lze zpozorovat známky Boasova vlivu. Jeho práce jako terénního lingvistického antropologa započala v roce 1905. Tehdy ho Franz Boas vyslal do indiánské rezervace ve státě Washington, aby zaznamenal jazyk tamních Chinooků, a stal se tak hlavním hybatelem,

54 Julian H. Steward, 1962, str. 205

55 <http://www.nap.edu/readingroom.php?book=biomems&page=esapir.html>
[Navštíveno: 10.10.2011]

jenž Sapira přivedl ke studiu amerických domorodých jazyků. Leč indiánských jazyků, jež bylo potřeba zanamenat dříve, než nenávratně zaniknou, bylo mnoho a mnoho.

Sapirovo první akademické působení se datuje od roku 1907, kdy začal pracovat jako asistent na *Kalifornské univerzitě v Berkeley*. Tam už pracoval další Boasův student Alfred Kroeber, jenž měl za úkol zmapovat mnohé tamní jazyky. Zatímco však Kroeber měl v úmyslu vytvořit pouze povšechný popis místních jazyků a neměl v úmyslu se zabývat jejich hlubší gramatickou analýzou, Edward Sapir se rozhodl vypracovat slovník a gramatiku každého studovaného jazyka.

V roce 1910 již byl Edward Sapir považován za důležitého člena stále více se rozvíjející boasovské kulturní antropologie. Jeho první práce byly víceméně vyjádřením Boasova paradigmatu historického partikularismu. Ve své studii z roku 1916, jež nesla název *Time Perspective in Aboriginal American Culture (Časová perspektiva v americké domorodé kultuře)* předložil metodu historického odvozování, kterou anticipoval již Boas při rekonstrukci historie jazyků s kultur. Čerpaje z mnohých lingvistických vzorků indiánských jazyků metodologicky rozlišil vlastnosti jazyka a vlastnosti kultury, které jsou nezbytné pro jejich historickou rekonstrukci.⁵⁶

Sapirovo bádání o významu gramatiky a o užití jazyka k vyjádření a sdělování myšlenek bylo základem pro *Sapir-Whorfovou hypotézu*, jež byla přímým důsledkem boasovské koncepce kulturního relativismu. Tato hypotéza však byla šířeji rozpracována až po Sapirově smrti jeho žákem *Benjaminem Lee Whorfem* (1897 – 1941), třebaže již v Sapirově vědeckém díle existují náznaky předpokladu, že myšlení může být ovlivňováno, ne-li dokonce determinováno, lingvistickými strukturami.

---

56 <http://www.nap.edu/readingroom.php?book=biomems&page=esapir.html>

Edward Sapir se rovněž zasazoval o vytvoření mezinárodního pomocného jazyka, který by měl pravidelnou gramatiku a netrpěl by proto gramatickou složitostí jazyků národních. Od roku 1931 do roku 1932 pak astával místo ředitele *International Auxiliary Language Association* (*Sdružení pro mezinárodní pomocný jazyk*).⁵⁷

10 ZÁVĚR

Franz Boas zemřel 21. prosince 1942. Je nasnadě, že tento světlý zjev světové antropologie první poloviny 20. století patřil k jejím klíčovým postavám. Svým intelektuálně pronikavým dílem naprosto změnil dosavadní chápání lidské přirozenosti, lidského chování a kultury.

Právě díky Franzi Boasovi se antropologie stala institucionálně zajištěnou interdisciplinární vědou, která získala detailně promyšlenou metodologii, epistemologii a přesně vymezený předmět studia. Především jeho neoddiskutovatelnou zásluhou bylo překonání do té doby převládajícího evolucionistického paradigmatu v tehdejší antropologii.

Velmi významným důsledkem Boasovy práce na poli antropologie bylo to, že se tato věda stala celostní vědou o člověku. Ostatně až do dnešních dnů je moderní pojetí antropologie tvořeno organickým propojením antropologie fyzické, kulturní, lingvistické a archeologie.

Po svém příjezdu do Spojených států amerických nebyla Boasova pozice rozhodně jednoduchá. Ať už beru v úvahu již výše zmíněnou převahu evolucionistického paradigmatu v tehdejší americké antropologické myšlení, nebo tehdejší rozvoj vědeckého rasismu a eugeniky v čele s Madisonem Grantem. Je však možno nastolit si otázku, jak by se Boasovo pojetí antropologie vyvíjelo tehdy, kdyby byl zůstal v Německu.

Ve své bakalářské práci jsem se pokusil zhodnotit vliv Franze Boase na formování americké antropologie, avšak nelze pominout jeho přínos k rozvoji tehdejší antropologie ve světovém měřítku. Podle mého názoru

⁵⁷ Edward Sapir, 1925, str. 65 - 95

konečné vítězství a převaha Boasova pojetí antropologie má jasnou příčinu, a to ten fakt, že bylo založeno na přísně vědeckých a exaktních poznatcích, což o evolucionistickém přístupu nelze beze zbytku tvrdit, o americkém rasismu už vůbec.

V závěru své práce jsem věnoval nemalý prostor nejvýznamnějším Boasovým studentům, neboť právě v jejich další práci na poli antropologie byl vliv Franze Boase nejvíce patrný. To ovšem neznamená, že by však naprosto nekriticky přebírali všechny názory a přístupy svého učitele. Naopak, snažili se je dále tvůrčím způsobem rozvíjet a často i překonávat.

Jsem toho názoru, že úloha Franze Boase při formování americké kulturní antropologie byla obdobná, ne-li významnější, jako role *Bronislawa Malinowského* (1884 - 1942) a *Alfreda Reginalda Radcliffe-Browna* (1881 – 1955) při utváření sociální antropologie britské či jako role *Émila Durkheima* (1858 – 1917) a *Marcela Mause* (1872 – 1950) při zakládání antropologie francouzské.

11 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ

11.1 Literatura

Benedictová, Ruth (1999): *Kulturní vzorce*. Praha: Argo. ISBN 80-7203-212-7

Benedictová, Ruth (1934): Anthropology and the Abnormal. *Journal of General Psychology* 10: 59-82

Boas, Franz (1983): *Franz Boas' Baffin Island Letter-Diary, 1883-1884*. Herbert Cole. ISBN 1-55054-746-1

Boas, Franz (1940): Changes in Bodily Form of Descendants of Immigrants. *American Anthropologist* 2: 183-189

Boas, Franz (1940): *Race, Language and Culture*. New York: Macmillan.

Boas, Franz (1920): The Social Organization of the Kwakiutl. *American Anthropologist* 2:111 – 126

Boas, Franz (1962): *Anthropology and Modern Life*. New York: W. W. Norton & Company, Inc.

Budil, Ivo T. (2003): *Mýtus, jazyk a kulturní antropologie*. Praha: Triton. ISBN 80-9254-321-0

Budil, Ivo T. (2007): *Za obzor Západu*. Praha: Triton. ISBN 978-80-7254-998-6

Cole, Douglas (1999): *Franz Boas: The Early Years, 1858 - 1906*. Washington: Douglas and MacIntyre.

Černý, Jiří (1996): *Dějiny lingvistiky*. Olomouc: Votobia. ISBN 80-85885-96-4

Eriksen, Thomas Hylland (2008): *Sociální a kulturní antropologie*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-465-6

Grant, Madison (1922): *Passing of the Great Race*. New York: Scribner's Sons.

Hroch, Miroslav a kolektiv (1988): *Obecné dějiny II – Dějiny novověku*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství.

Leakey, Richard E. (1989): *Darwinův původ druhů v ilustracích*. Praha: Panorama.

Lowie, Robert H. (1947): *Biographical Memoir of Franz Boas 1858 – 1942*. Washington: National Academy of Sciences.

Malina, Jaroslav a kolektiv (2009): *Antropologický slovník*. Brno: Akademické nakladatelství CERM.

Meadová, Margaret (2010): *Sex a temperament ve třech primitivních společnostech*. Praha: Sociologické nakladatelství. ISBN 978-80-7419-036-0

Nietzsche, Friedrich (1993): *Zrození tragédie z ducha hudby*. Praha: Gryf.

Sapir, Edward (1925): The Function of an International Auxiliary Language. *Romanic Review*. July.

Soukup, Václav (2004): *Dějiny antropologie*. Praha: Karolinum. ISBN 80-246-0337-3

Steward, Julian H. (1962): *Alfred Kroeber 1876 – 1960*. Washington: National Academy of Sciences.

Tindall, George Brown, Shi, David E. (1996): *Dějiny Spojených států amerických*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny. ISBN 80-7106-088-7

Volný, Zdeněk a kol. (2008): *Toulky minulostí světa 10*. Praha: Via facti. ISBN 978-80-904103-0-5

11.2 Internetové zdroje

Franz Boas:

URL <http://www.columbia.edu/cu/anthropology/about/main/one/boas.html>

[Navštíveno: 4.10.2011]

URL <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/70705/Franz-Boas>

[Navštíveno: 19.9.2011]

URL <http://instruct.uwo.ca/anthro/222/boasian.htm>

[Navštíveno: 21.8.2011]

URL http://en.wikipedia.org/wiki/Franz_Boas

[Navštíveno: 28.8.2011]

Madison Grant:

URL <http://www.amren.com/ar/1997/12/>

[Navštíveno: 9.8.2011]

URL http://en.wikipedia.org/wiki/Madison_Grant

[Navštíveno: 28.9.2011]

Ruth Benedictová:

URL

<http://www.columbia.edu/cu/anthropology/about/main/one/benedict.html>

[Navštíveno: 11.8.2011]

URL <http://www.webster.edu/~woolfilm/ruthbenedict.html>

[Navštíveno: 13.10.2011]

Margaret Meadová:

URL <http://www.webster.edu/~woolfilm/margaretmead.html>

[Navštíveno: 14.10.2011]

URL <http://www.columbia.edu/cu/anthropology/about/main/one/Mead.html>

[Navštíveno: 3.9.2011]

Alfred Kroeber:

URL http://en.wikipedia.org/wiki/Alfred_L._Kroeber

[Navštíveno: 9.10.2011]

Edward Sapir:

URL <http://www.columbia.edu/cu/anthropology/about/main/one/sapir.html>

[Navštíveno: 9.10.2011]

URL

<http://www.nap.edu/readingroom.php?book=biomems&page=esapir.html>

[Navštíveno: 10.10.2011]

URL <http://www.jstor.org/stable/662575>

[Navštíveno: 9.10.2011]

12 RESUMÉ

My Bachelor Thesis deals with the American anthropologist Franz Boas and his influence on formation of American anthropology. At the beginning of the Thesis Boas's studies and pre-anthropological working are discussed. Undoubtedly, these factors very shaped the next Boas's intellectual development. In the other part of my Thesis I describe Boas's arrival to the United States of America, the social-economic conditions in that country at that time and how Franz Boas started his anthropological researches. Subsequently, I state intellectual sources which had influenced Franz Boas himself. Obviously, most of these sources had come from the German intellectual and scientific milieu of those days.

I think it was absolutely inevitable to discuss the important role of evolutionistic attitude towards anthropology of that time and further I also focused on the importance of Madison Grant in American anthropological thinking. Hereafter, I took my notice to Boas's merit of the shaping of American modern anthropology which can even be evident in the conception of anthropology in these days.

Because of the very important pedagogical role of Franz Boas, in the end of my Thesis I tried to evaluate how Boas's students were influenced by him and how they tried to overcome Boas's historical particularism. I chose the most important Boas's students like Ruth Benedict, Margaret Mead, Alfred Kroeber and Edward Sapir.

13 PŘÍLOHY

Obrázek č.1: Franz Boas

Zdroj: http://en.wikipedia.org/wiki/Franz_Boas

[Navštíveno: 23.9.2011]

The age factor in adult life is not negligible. The authors call attention to the greater length of head of the older Jewesses (p. 18). A. Hrdlička finds for "Old American" men a length of head of 197.1 mm. for 91 men 22–29 years old; combining his group of 156 from 30 up we find 198.3²; for women the corresponding values are 185.5 and 186.6. My own material collected for the Immigration Commission gives the following results:

	Males		Females	
	20-25	26+	20-25	26+
Hebrews				
Foreign born	187.0 (187)	187.5 (573)	177.7 (168)	179.8 (628)
American born	188.4 (27)	189.7 (12)	178.8 (27)	180.1 (15)
Sicilian				
Foreign born	191.8 (175)	192.3 (667)	183.5 (242)	184.8 (705)
Neapolitan				
Foreign born	189.9 (79)	189.1 (433)	179.3 (104)	181.7 (528)
Bohemian				
Foreign born	188.7 (47)	189.8 (450)	178.2 (76)	180.7 (598)
American born	188.6 (56)	188.0 (60)	178.7 (96)	178.7 (71)
Slovak and Hungarian				
Foreign born	188.0 (21)	186.8 (143)	177.6 (26)	179.6 (161)
Poles				
Foreign born	190.1 (30)	189.3 (113)	179.6 (30)	181.2 (134)
(The last four groups combined)	188.8 (154)	189.0 (766)	178.5 (228)	180.4 (964)

Obrázek č. 2: Tabulka délek hlav přistěhovalců

Zdroj: Zdroj: Boas, Franz (1940): Changes in Bodily Form of Descendants of Immigrants. *American Anthropologist* 2: str.185

Obrázek č. 3: Hrob Franze Boase

Zdroj: <http://findagrave.com/cgi-bin/fg.cgi?page=gr&GRid=6691333>

[Navštíveno: 23.9.2011]

Obrázek č. 4: Knihovna Kolumbijské univerzity

Zdroj: http://en.wikipedia.org/wiki/File:Low_Memorial_Library_Columbia_University_NYC.jpg

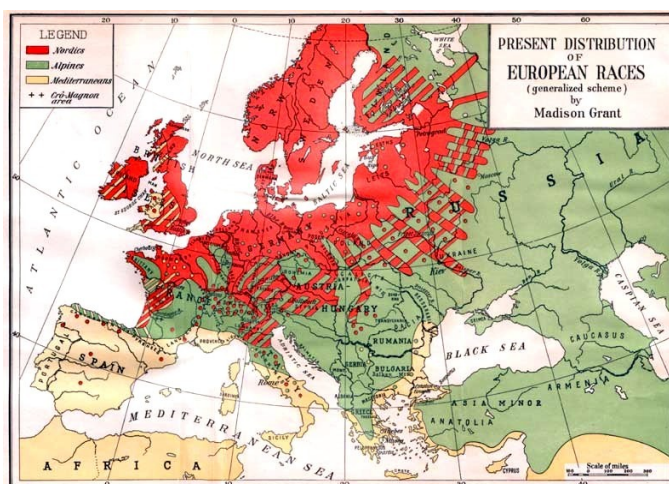
[Navštíveno: 23.9.2011]

Obrázek č.5: Madison Grant

Zdroj: http://en.wikipedia.org/wiki/Madison_Grant

[Navštíveno: 23.9.2011]

Obrázek č. 6: Rozdělení evropských ras podle Madisona Granta

Zdroj: http://en.wikipedia.org/wiki/Madison_Grant

[Navštíveno: 23.9.2011]

Obrázek č. 7: Ruth Benedictová

Zdroj: http://en.wikipedia.org/wiki/Ruth_Benedict

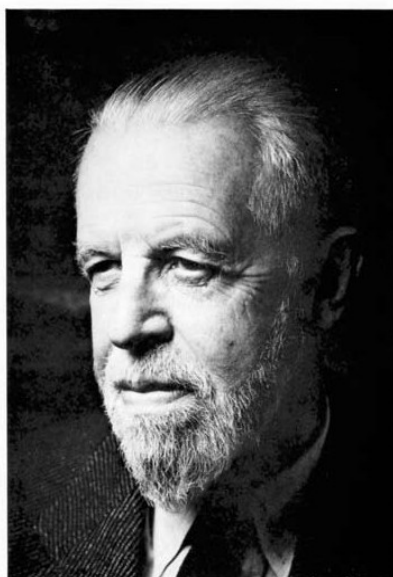
[Navštíveno: 3.10.2011]

Obrázek č. 8: Margaret Meadová

Zdroj: <http://www.earthsocietyfoundation.org/mead.htm>

[Navštíveno: 7.10.2011]

A. L. Kroeber

Obrázek č. 9: Alfred Kroeber

Zdroj: Steward, Julian H. (1962): *Alfred Kroeber 1876 – 1960*. New York: National Academy of Sciences: str.191

Obrázek č. 10: Edward Sapir

Zdroj: http://en.wikipedia.org/wiki/Edward_Sapir

[Navštíveno: 9.10.2011]